Observatoriulu ese de doue ori in septemana, mercurea si sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau càte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie, séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare càte 7 cr., la adou'a si a trei'a càte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiiu.

Nr. 82. Sibiiu, 13/25 Octobre 1879. **Anulu II.**

Banci rurali.

Adeca institute de bani, din care se póta luá inprumutu si locuitorii sateni cultivatori de pamentu, cu interesse mai usióre, pe ani mai multi, cu amortisatiune si fàra multime de formalitati, a caroru inplinire se'i coste atàta, in càtu se le fia totu un'a, ori s'aru inprumutá dela usurari, ori dela banca.

Pe la inceputulu anului 1878, pre candu se asteptá sanctionarea statuteloru bancei rurale pentru proprietarii mici din Ungari'a, noi discutaramu acésta cestiune de viétia in Nrii 2, 3 et 4 ai „Observ.“ Mai tardiu reveniramu din nou la dens'a; éra conclusiunea nóstra fu totudeauna, cà ne indoimu fórte multu de folosulu practicu si salvatoru, ce ar potea trage poporulu nóstru romanescu din acea banca, si cà noi trebue se ne ocupamu di si nópte de marea cestiune, cum se póta scapá poporulu nostru in altu modu, pe alta cale, prin alte institute, de ruina totale, sau mai respicatu: din ghiarele camatariloru, alu caroru numeru este legionu. Totu in Nrii susu citati deteramu si unu estrasu din statutele acelei banci, pe care lectorii ingrijati de starea poporatiunei voru binevoi a si-le reinprospetá, si a esplicá bine poporului conditiunile pe langa care cei lipsiti potu ridicá bani, pe hipotec'a loru de mosiia, dupace voru fi formatu intre sinesi consortiuri (reuniuni, companii, tovarosii.)

Ce s'a intemplatu cu acea banca dela B.-Pest'a de unu anu incóce? Dupace statutele ei desbatute si criticate cu anii intregi au trecutu prin ambele camere legislative, in fine au fostu si sanctionate de càtra monarchu. Dupa alte traganari de càteva luni, si precum se spune, dupa mari intrigi, adunarea generale de actionari alese in 31 Augustu a. c. pe membrii directiunei. Ce se vedi inse! din acea alegere intrigata resultà unu scandalu din cele mai rari; cà-ci adeca càtiva membrii alesi, cu fostulu ministru Stef. Bitto in frunte, declarara in publicu, cà ei nu voru siedea alaturea cu càtiva individi alesi in directiune, din causa cà n'au nici-o incredere in trensii. Din ce causa? Pentru-cà dn. Bitto ii sciá de omeni rapitori si insielatori, cari avea si anume de scopu se spoliedie lumea. Urmarea fu, cà in 4 Septembre toti membrii alesi in directiune isi detera dimissiunea in corpore, si asia se curmà de-ocamdata scandalulu; a remasu inse rusinea si blamagiulu asupra celoru compromisi. Directiunea nu este compusa nici pàna astadi.

Cu acea ocasiune mai esi la lumina inca si una alta secatura mare. Esistá in B.-Pest'a si pàna acuma una banca rurale de caracteru privatu. Participantii la aceea sciindu bine cà ei ambla camu „in càrja“, se facusera si ei actionari la acésta banca rurale noua, inse numai cu scopu, cá se strabata cu planulu de a'si incorporá banc'a loru la cea noua, cu tóte passivele ei. Se intielege cà nouii actionari le multiamira fórte frumosu pentru acea generositate neasteptata, dara o respinsera cu taria.

Acestea sciri le avemu dupa „Pesti Napló“ inca din Nr. 214 dela 5 Sept. a. c., se potu inse citi si in alte diarie. Ele sunt pline de invetiatura pentru ori-si cine si cu atàtu mai multu pentru noi. Scimu cà politicastrii de fantasia isi batu jocu de noi, cà-ci ventilamu neincetatu cestiuni practice, din sfer'a economiei nationale si politice, cà recomandamu studierea loru si aplicarea pre càtu se póte, a genialeloru doctrine care au schimbatu cu totulu faci'a Europei apusene si meridionale, precum si a Americei septemtrionale; inse toti barbatii de statu càti judeca mersulu lucruriloru cu sange rece sunt convinsi, cà acelea au se prefaca faci'a lumei, din care popórale càte nu le voru adoptá si aplicá, au se dispara fora urma si fora mila, in mani'a toturoru fraseloru góle, maimutite dupa nihilisti, si a „versuintiloru“ de ocasiune.

„P. Napló“ recomanda mesurile cele mai aspre contra siarlataniloru càti se incérca se puna man'a pe averile publice, si cere cá membrii directiunei se fia cernuti prin sit'a désa. „Banulu este ochiulu draculuiu, dicu romanii nostrii. Se nu fia de ajunsu, cà nou'a lege comerciale tine de chica si stringe in pinteni pe directori, facèndu'i responsabili pentru toti pasii loru, ci trebue cá si actionarii se'si deschida bine ochii atunci candu ii alegu, éra apoi daca isi au averea loru angagéta la cutare banca, se nu le fia lene a merge in localu, a se informá de aprópe si pe indelete despre starea ei. Directoriloru onesti carii au manile curate, li se face prin acésta adeverata placere si unu bunu servitiu. Las' se se téma functionarii nu numai de directori, ci si de actionari, de proprietarii averei.

Banci trebue se fia, se esiste in secolulu in care traimu; nici o natiune ce pretinde a fi civilisata, nu mai póte se prosperedie fora banci, sau adeca fora creditu. Dara precum elementele din natura, fora care nu ar potea esistá nici-unu corpu organicu si nici o planta pre pamentu, facu uneori si stricatiuni mari, asia e si cu cele mai bune institutiuni omenesci atunci, candu sau ómeni simplii se folosescu reu de ele, sau alti ómeni de nimicu, insielatori, rapaci si depravati, lucra spre ruin'a concetatieniloru.

Scrisuri fonciari.

Adunarea generale a institutului Albin'a din Sibiiu a decisu in Martiu a. c. a emitte asia numite scrisuri hipotecarie, prin a caroru posessiune poporulu se se póta inprumutá de capitaluri modeste, mai eftine, si pre mai multi ani. Planu fórte salutariu este acesta, si e de doritu cá elu se fia realisatu càtu se póte mai curendu. Se nu mai asteptamu cá se ne cada de airea mur'a in gura, éra in locu de mure se intre vespi. Dela banc'a rurale din B.-Pesta póte se se ajute tóta lumea, romanii inse voru fi cei mai din urma carii se voru ajutá vreodata, preste dieci de ani. Nu noi o dicemu acésta. Citésca ori-cine criticele càte s'au scrisu in acésta materia, chiaru si dupa sanctionarea legei respective. Cei mai buni economi nationali magiari tragu la mare indoiéla folosulu acelei banci, éra caus'a principale o afla in organisatiunea fórte complicata, care va cere spese mari, prin urmare va scumpi preste mesura capitalulu inprumutatu asia, càtu cei nevoiti a'lu inprumutá, voru cadea din putiu in lacu, dintr'o usuraria in alt'a.*) Curatu o spunu economistii din Ungari'a. Acei agricultori sateni cari voru lua bani inprumutu dela banc'a rurale, pe hipoteca indoita, cu mari ceremonii, prin midiulocirea agentiloru, samsariloru si advocatiloru, tineti minte cà ei sunt datori mai de multu la usurari cumpliti, si acum voru se ia dela banca, pentru-cá se platésca la usurariulu taiatu inpregiuru sau baptisatu; este inse prea tardiu, cà-ci datori'a loru s'a indoitu si intreitu prin abnormitatea usurei; ei isi facu numai ilusiuni; preste puçinu li se va vende mosii'a pe pretiu de nimicu, éra ei voru apucá sau calea Dobrogei, sau a Bosniei, ori cà se voru baga „slugi“, „dileri (zseller)“, „curialisti“, cu neveste cu totu, pe la proprietarii noi taiati inpregiuru, carii au cumparatu mosiile mai multoru grafi, baroni si ale altoru domni mari. Éta, asia se stingu si disparu mai alesu locuitorii romani din unele tinuturi ale Banatului si facu locu altoru colonisti mai destepti decàtu ei, condusi mai alesu de preoti intielepti, religiosi si cu totulu devotati natiunei loru.

Transilvani'a.

— Sibiiu, 24/12 Oct. Afacerile si scirile economice au ajunsu a fi in dilele nóstre una din cestiunile principali de care se ocupa press'a; éra resultatulu tristu alu recoltei dintru o parte a Ungariei le dà inportantia si mai mare. Pentru comunele lipsite din Banatu ministeriulu a incuviintiatu unu inprumutu de 200,000 fl. v. a. pe langa conditiuni, care de se voru inplini din partea deregatoriiloru in cugetu curatu, cá nu cumva se faca specula blastemata cu banii statului, nefericitii locuitori au se simtia usiorare multa. Va fi fórte interessantu a vedé, in ce modu inteligenti'a si anume preotimea va fi poporului spre ajutoriu cu bunele sale consilie, pentru-cá in urm'a fómetei se nu remana fora oi sufletesci. Intr'aceea scirile despre lipsa si saracia càte au ajunsu chiaru si la dieta prin deputatii din Ungari'a superióra, sunt multu mai triste decàtu cele din Banatu, in càtu se pare cà in acelea parti nu voru ajutá sutele de mii, ci numai miliónele. S'au adeveritu, cà locuitorii mai multoru comune se voru ajunge cu victualiele càte au, abia pàna in Ianuariu a. viit., éra despre cerealii de sementia nici vorba nu póte fi.

Acea stare de lipsa din Ungari'a incepù se aiba si asupra pretiuriloru in piatiele Transilvaniei influintia insemnata. Asia intre altele, in piati'a Sibiiului hectolitru de gràu curatu, in greutate dela 76—80 kilogr. s'a urcatu in dilele din urma dela 8 fl. la 9 pàna in 10 fl. v. a., celu amestecatu stà intre 7.80 si 8.60; secar'a pàna la 5.50; papusioiulu (cucuruzu) pàna la 5 fl.; ordiu 4.40 pàna 4.80; cartofi 1.30—1.50; mazarea 6.50; lintea 10 fl. pàna 10.50; fasolea 6.50 pàna la 7 fl. Carnari'a: 1 kilogr. de vita 42—46 cr., de porcu 38—40 cr., de oie 26—28 cr. Caus'a scumpirei nu este vreo lipsa locala, ci transporturile mari de cerealie pe calea ferata la Ungari'a.

Pàna in 17 Oct. pretiurile la Brasiovu erau notate mai eftine decàtu aici, ceea ce se esplica din distanti'a mai mare pàna la piatiele Ungariei. Asia acolo gràulu curatu éra 8 fl. 60 cr., de midiulocu 8 fl.; secar'a 5.10; papusioiulu 4.60; mazarea 5.60; lintea 7.90; fasolea 4.50 si cartofi 1 fl.

Precum audimu, ministeriulu dete ordinu si la prefectii din Transilvani'a, cá se'si castige prin subprefecti sciri exacte despre resultatele economice ale locuitoriloru; se crede inse, cà cu esceptiune de una parte din comit. Hunedórei, de alt'a din Solnocu-Doboca si de unele tinuturi secuiesci, locuitorii Transilvaniei voru esi binisioru pàna in Maiu-Iuniu viitoru.

Culesulu de vii sau storsulu, precum se dice in Banatu, este aprópe terminatu, éra informatiunile despre resultate differu fórte tare; combinandu inse din tóte, se póte sustiené cu multa probabilitate, cà acela pe Ternavi, pe Murasiu dela Alb'a la vale, si in regiunile orasieloru Miercurea si S.-Sebesiu, va fi mai bunu decàtu in anulu trecutu, in calitate si cantitate; éra pe la Clusiu si Murasieni reu.

In piati'a din Sibiiu se vinde mustulu vedr'a de Ardealu (8 cupe = $10^3/_4$ litre francese) dela 90 cr. pàna 1 fl. 10 cr. v. a.; éra celu cumparatu din vii renumite pàna la 1 fl. 50 cr. Ferice de cine'lu póte tiné, cá se'lu faca vinu vechiu de 2—3 ani.

In tómn'a acésta, cá si in alti ani, diariele érasi inregistrédia casuri de mórte urmata in celariele pe unde ferbe mustulu. Necum poporulu nedusu la scóla, dara nici multi carturari nu sciu nici pàna in secolulu acesta, cà gazulu ce se desvólta din fermentatiunea mustului, omóra cá unu asassinu. Nici macaru atunci candu mergu inainte cu luminare aprinsa si vedu cà s'a stinsu, nu pricepu cà mórtea fu care o a stinsu.

Casurile de incendiu, la care nu incetamu a reflectá, pentru-cá dóra s'aru mai asigurá si ai nostrii, sunt totu la ordinea dilei. In 17 Oct. se intemplara si in tienutulu Sibiiului érasi doue casuri funeste. In comun'a Vestemu (fosti granitiari), pe unu ventu tare si pre candu ómenii erau pe la vii, escandu-se focu intr'o siura, din aceea se prefacura in cenusia diece siuri cu tóta strinsur'a ce avusera bietii ómeni in trensele, au arsu si càtiva rimatori. A fostu inse adeverata provedintia pentru comuna, cà aflandu-se din intemplare acolo domnulu capitanu

*) A se vedé in fói'a national-economica titulata Nemzetgazdasági Szemle An. c. III fasc. B.-Pest'a 1879 critic'a prea bine intemeiata, scrisa de Alexandru Bujanovics, pag. 223—238.

Valeanu dela regim. 31 de pedestrime, cu exemplulu seu curagiosu si cu energiósele mesuri luate de domni'a sa, comun'a fu salvata de unu desastru teribile, care s'ar fi comparatu cu celu cumplitu din 1/13 Martiu 1849, candu insurgentii secui dupa ocuparea Sibiiului prefacura in cenusia partea cea mai mare a acelei comune, se intielege, din colegialitate, cà-ci servisera unii cá si altii 85 de ani cá granitiari sub aceleasi stindarde si sub aceeasi comanda.

In aceeasi nópte au arsu si in comun'a vecina Nou.

— Espositiunea de manufapture, producte economice si de vite, deschisa la Desiu in 16 Octobre prin dn. prefectu br. D. Bánffy, esi multu mai buna decàtu ar fi crediutu chiaru urditorii ei. Desiulu este unu orasielu cu 900 de case si vreo 4500 locuitori, dintre carii preste 1000 sunt romani, preste 3000 magiari, restulu jidovi si puçini germaní, e inse capital'a comitatului. Aci se infiintiase de puçini ani o filiala a societatei agronomice din Clusiu. Membrii ei se invoisera cá in fiacare anu se faca càte o mica espositiune de producte, apoi ésa ori-cum, numai se fia spre indemnu locuitoriloru. Espositiunea din a. 1878 a fostu representata numai prin 192 concurenti, adeca mai multu numai orasieni si proprietari de prin pregiuru. In anulu acesta pàna la deschidere au trimisu obiecte 805 persóne. Localu pentru tóte n'au avutu, le inpartira inse la trei locuri. Spesele inpreunate cu espositiunea s'au scosu mai multu numai din taxe de intrare. Cá se póta intrá cineva la tóte trei localurile pre totu timpulu càtu tîne espositiunea deschisa, platesce 1 fl.; pentru a intrá càte odata in tóte trei, platesci càte 10 cr. = 30. Bilete gratis sau de onóre nu se dau la nimeni; ar fi si o insulta a voi se faci presentu de 10 sau 30 cr. la cineva, pe care ilu costa 10—30 florini venirea si petrecerea la espositiune. Se spune cà in dio'a de antaiu au fostu preste 4000 de persóne din locu si din afara, intre cari la loculu antaiu sunt numiti generalulu Türr, com. Ales. Teleki fostu colonelu de insurgenti s. a. Arangearea fu simpla, nu maimutita dupa cele mari de milióne; n'au lipsitu inse mese intinse pentru ospetare si toaste resunatórie, precum nici balulu si teatru de dilettanti.

Discursulu dlui br. Banffy fu plinu de verva si de entusiasmu nationale. Dsa incepù cu axiom'a regelui Fridericu II: „Nici o natiune nu piere altumentrea, decàtu numai din culp'a sa.“ Mare adeveru!

— (Dela comitetulu subdespartiementului III alu Asociatiunei transilv. cu resiedinti'a in Sibiiu.) In siedinti'a de Joi a acestui subcomitetu, care este unulu dintre cele mai active, au venitu la desbatere diferite obiecte inportante, cari merita se fia aduse la cunoscintia.

Comitetulu publicase unu concursu cu premiu de fl. 25 pentru invetiatoriulu celu mai distinsu in pomaria, din tienutulu subdespartiementului. La acesta au competitu invetiatoriulu din Talmacelu, dlu Ioanu Banciu si corpulu invetiatorescu din Resînari. Ajutoriulu s'au acordatu celui de antaiu, care dovedise unu progressu fórte bunu in decursulu anului.

La cele 4 premie à 1 galbenu pentru tese invetiatoresci, nu a fostu nici unu competente. Invetiatoriulu harnicu si altcum este datoriu a se pregati càtu mai bine pentru propunerile sale in scóla; cu atàtu mai virtosu o póte face acésta candu i-se ofere si ceva remuneratiune separata. De aceea ne miràmu, cà din atàtia invetiatori buni càti avemu, nu s'au aflatu nici baremi patru insi, cari se'si ia puçina ostenéla si se puna pe charthia vre-una din prelegerile practice, de care meditéza in scóla cu elevii? Speràmu cà la terminulu urmatoriu, vomu fi fericiti a relatá, despre unu resultatu favorabile alu premieloru ce se voru inparti cu alta ocasiune. Pentru orientarea interesatiloru amintimu cà, cu respectu la tese, nu este nici-o restringere. Fia-cine isi póte alege ori-ce tema, din ori-care ramu de studii propuse in scóla, si se o elaboreze dupa inpregiurari, mai lunga séu mai scurta.

Sum'a de fl. 25 ce se destinase cá premiu de càrti pentru copii seraci de pe teritoriulu subdespartiementului, s'a decisu a se dá in parti egali celoru trei protopresbiteri din tienutu, cá aceia se le inpartia dupa cum voru aflá densii de bine si la timpu se notifice comitetului.

Ultimulu obiectu alu siedintiei a fostu cestiunea adunarei generale, carea in a. acestu nu s'a potutu tiené pàna acum. O parte a membriloru presenti a fostu de parere, cá acésta se se amane pàna la anulu venitoriu; cealalta a staruitu, cá la totu casulu se se tiena in a. acestu. Votulu presiedintelui a dirimatu in favórea cestoru din urma. Ast-modu adunarea generala s'a statoritu pe diu'a de 2 Novembre cal. nou, si dupa cum s'a decisu in adunarea precedenta, se va tiené in comun'a Gura-riu, unde speràmu cà ne vomu intalni mai multi din giurulu acesta, ceea-ce este cu atàtu mai de doritu, cu càtu cà numai asia se va poté realisá cu timpu acelu scopu salutariu, la care tîntesce idei'a subdespartiementeloru. Se facemu domniloru, si puçinu, dar' se facemu, cà-ci totusi e mai bine, de càtu se siedemu cu manile in sinu. P.-P.

Romani'a.

— La revisiunea constitutiunei. Mare di a fostu cea din 6/18 Octobre a. c. pentru Romani'a si pentru toti romanii.

Unu vechiu adagiu latinescu dice, cà este mai tare acelu omu care se scie invinge pe sine insusi, decàtu acelu ce cuceresce fortaretiele cele mai tari. Pline erau sufletele representantiloru Romaniei in cestiunea jidovésca de o aversiune ce se parea neinvinsa; dara patriotismulu loru si sentimentele nationali desvoltate si trecute printr'unu focu curatitoriu, dóra cá nici-odata de ani 32 incóce, le luminara in fine mintile, pentru cá prin votulu loru se spuna Europei odata pentru totudeauna, cà Romani'a este a romaniloru si cà va remanea in veci patria romanésca. Acelu votu inse mai are si altu intielesu de cea mai mare inportantia. Din momentulu in care presiedentele camerei constituante ilu enuntià, cestiunea jidovésca disparù de pre teritoriulu Romaniei si in loculu ei remase o cestiune simpla, cunoscuta la tóta lumea, in tóte staturile, adeca cestiunea de indigenatu, de naturalisatiune, relativa de aci incolo la toti strainii, din ori-ce tiéra, de ori-ce origine si de ori-care confessiune religiósa, christiani de secte diverse, mohamedani shiiti si sunniti, mosaici talmudisti orthodoxi sau reformati, budhisti, dalai-lamaisti, inchinatori de focu etc. Tocma pentru aceea inse pre noi, cá vecini in patri'a nóstra cu Romani'a si totu-odata cá romani, trebue se ne interesedie indouitu si intreitu articnlulu fundamentale 7 din Constitutiune, asia cum se modificà acela in 6/18 Octobre. Sciti cà mai alesu dela 1866 in Romani'a domnia o mare confusiune de idei, relative la indigenarea suditiloru straini, inse nascuti romani, buna-óra din Transilvani'a, Ungari'a, Bucovin'a, Bassarabi'a, Bulgari'a, Macedoni'a, Tessali'a, Epiru, Greci'a etc, pe unde mai locuescu milionele de romani. Caus'a erá, cà articolii respectivi despre indigenarea suditiloru straini, nascuti si crescuti romani, erau interpretati indo ue trei sensuri, in càtu petentii mai nici-odata nu sciá de ce se tîna. De aci incolo au se scia toti romanii din alte tieri, cà in Romani'a voru fi considerati de straini, cá ori-care jidovu, turcu, unguru, germanu, austriacu, russu etc. si cà potu se'si castige indigenatulu numai in conditiunile articolului 7 din Constitutiune. Din acestea cause, pre candu ilu reproducemu si noi la loculu acesta, ilu recomandamu celei mai depline atentiuni a lectoriloru nostrii, spre a'lu citi si a se familiarisá cu tóte punctele si ameruntele lui cu atàtu mai virtosu, cà comunicatiunea locuitoriloru de dincóce cu ai Romaniei devine pre di ce merge mai frequenta, precum si cà in diet'a Ungariei inca se dete dilele acestea in desbatere unu proiectu de lege pentru indigenatu.

Art. 7 asia cum s'a votátu, suna:

„Proiectu de lege pentru revisuirea art. 7 din Constitutiune.

Art. unicu. In loculu art. 7 din Constitutiune, care se revisuesce, se va pune urmatoriulu:

Art. 7. Diferinti'a de credintia religiósa si confessiuni, nu constitue in Romani'a o piedica spre a dobandi drepturile civili si politice si a le esercitá.

§. 1. Strainulu, fara osebire de religiune, supusu sau nesupusu unei protectiuni straine, póte dobandi inpamentenirea cu conditiunile urmatóre:

a) Va adressá gubernului cererea de naturalisare, in care va areta capitalulu ce possede, professiunea sau meseri'a ce esercita si vointi'a de a'si stabili domiciliulu in Romani'a.

b) Va locui, in urm'a acestei cereri, diece ani in tiéra si va dovedi, prin faptele sale, cà este folositoriu ei.

§. 2. Potu fi scutiti de stagiu:

a) Acei cari voru fi adusu in tiéra industrii, inventiuni utile sau talente distinse, sau cari voru fi fundatu aci stabilimente mari de comerciu sau de industria.

b) Acei cari, fiindu nascuti si crescuti in Romani'a din parinti stabiliti in tiéra, nu s'au bucuratu nici unii nici altii vre odata de o protectiune straina.

c) Acei cari au servitu sub drapelu in timpulu resboiului pentru independintia, voru potea fi naturalisati in modu colectivu, dupa propunerea gubernului, printr'o singura lege si fara alte formalitati.

§. 3. Naturalisarea nu se póte acordá, de càtu prin lege si in modu individualu.

§. 4. O lege speciala va determiná modulu prin care strainii voru potea stabili domiciliulu loru pe teritoriulu Romaniei.

§. 5. Numai Romanii, sau cei naturalisati romani, potu dobandi inmobile rurale in Romani'a.

Drepturile pàna acum castigate sunt respectate.

Conventiunile internationale astadi esistente remanu, in vigóre cu tóte clausele si terminulu coprinsu intr'insele.“

Espunere de motive.

Domniloru deputati,

In urm'a desbateriloru cari au avutu locu in privinti'a proiectului presentatu de noi pentru revisuirea art. 7 din Constitutiune, crediendu de cuviintia a procede la óre-care modificatiuni in sensulu diferiteloru idei care s'au emisu, amu constatatu cà nu in fondu, ci mai multu in forma au esistatu óre-care diverginte intre opiniunile care s'au emisu. Fiindu dar intielesi asupra naturei proiectului nostru, cà elu nu contiene de càtu dispositiuni de naturalisatiune, precum si cà aplicarea principiului inscrisu in capulu art. 7, se face prin sistemu de naturalisare individuala, amu procesu la urmatórele modificatiuni, care, dupa cum veti vedea, nu altera intru nimicu esenti'a séu spiritulu proiectului presentatu d-vóstra.

Astfeliu dara, am mantienutu principiulu din capulu art. 7 relativu la egalitatea de drepturi civile si politice, ne facèndu modificare de càtu numai in privinti'a modului de aplicare a acestui principiu.

Astfelu, am specificatu, prin acestu proiectu de Constitutiune tóte formele si conditiunile, prin care se póte obtiené naturalisatiunea, mantinenduse stagiulu de 10 ani cá traditionale la noi, si contienutu dejá in art. 16 alu codului civilu.

Amu prevediutu asemenea tóte dispensele de stagiu, ceea ce erá o consecintia necessaria a fixarei stagiului de 10 ani, cá regula generala.

Amu mantienutu principiulu naturalisatiunei individuale si prin lege speciala, mentionandu totu de-odata, cá o lipsa simtita de toti, cà este trebuintia a se decretá o lege pentru fixarea domiciliului.

Amu formulatu in altu modu modificarea art. 8 din codulu civilu, prevediuta in paragrafulu 4 alu proiectului nostru.

Asemenea amu mantienutu restrictiunea relativa la dobandirea proprietatiei rurale, pe care persistamu a o considerá cá unu dreptu politicu.

Càtu despre paragrafulu 3 din proiectulu nostru relativu la provinci'a Dobrogea, amu socotitu cà elu se póte suprimá fara nici unu inconvenientu, de óre-ce Constitutiunea nóstra nu se aplica de càtu la Romani'a de dincóce de Dunare. Afara de acésta, acolo nu esista nici inegalitate pentru causa de religiune, nici inconvenientele relative la proprietatea rurala, spre a potea preocupá pe legiuitoru, intru a usá de paliative in acésta privintia. Adaogèndu pe langa acestea si asigurarile date de gubernu, cà in curendu ne va presentá unu proiectu pentru organisarea acestei provincii, credu cà amu facutu bine se suprimamu, cá inutilu, acestu paragrafu 3 din proiectulu nostru.

Totu prin proiectulu astfelu modificatu, continuamu de a mantiné si a recunósce trebuinti'a unei aplicari inmediate a principiului inscrisu in capulu acestui proiectu. Acésta aplicare se va potea face si mai cu inlesnire, indata ce va disparea actualulu art. 7 din Constitutiunea nóstra. De aceea, intre casurile de dispensa de stagiu amu prevediutu cà voru fi naturalisati, cu acésta dispensa si, intr'unu modu colectivu, printr'o singura lege, aceia cari au servitu sub drapelu, si in timpulu resboiului pentru independentia.

Cu modulu si in form'a acésta, credu, d-loru deputati, cà prin proiectului ast-felu modificatu, fara alteratiunea essentiei proiectului nostru primitivn, si la care au aderatu si gubernulu, v'ati convinsu pe deplinu, cà nu v'amu presentatu de càtu unu proiectu de naturalisatiune pura, cu sistemulu unei aplicatiuni inmediate in limitele potintieloru inpuse de interessele nóstre nationale si economice, si cà ast-felu vomu potea obtiné sufragiele unei maioritati inportante, atàtu de necessaria in cestiuni de asemenea natura.

Raportoru, D. Giani.

— (Continuare din discursulu ministrului de esterne Bas. Boerescu.) Comitetulu Aliantiei Israelite, alu carui proiectu ilu luamu aci, mergea pana a cere emanciparea chiaru a Evreiloru supusi straini, in destulu numai se fia fostu nascuti in tiéra.

Dupa unele din ultimele paragrafe ale acestui proiectu, se dedeau drepturi si Evreiloru straini, nascuti din tiéra, de a optá pentru nationalitatea romana, si a face acésta optiune printr'o simpla declaratiune la municipalitatea locala. Acestu scopu urmaresce in realitate cá se ajunga Alianti'a Israelita, si este bine a se sci acésta, atàtu de tiéra, catu si de Europ'a.

Inse, trebuie se adaogemu, cà nicairi nu s'a luatu in seriosu acésta pretensiune estravaganta a Aliantiei Israelite. Ide'a nu a avutu nici unu echo in lumea diplomatica.

Asia dara, seriosu vorbindu, a fostu vorba numai de o emancipare pe categorii si de o naturalisare individuala.

Cá mandatariu alu tierei, representandu ideile natiunii, eu nu am potutu a me pronuntiá in strainatate, de càtu pentru sistemulu naturalisarii, cá modu de aplicare a principiului din art. 44.

Am espusu, fara nici o esagerare, nevointiele tierei, trebuintiele ei economice si positiunea sa esceptionala. Am aretatu cum, in cestiunea Evreiloru, tiér'a se afla in positiune a nu poté esecutá principiulu din art. 44 de càtu cu timpulu si gradatu, éra nu in masse si de odata. Elementulu acesta israelitu este atàtu de numerosu la noi, si a statu prea multu isolatu, pentru

cá o natiune mica cá a nóstra, se póta de odata a introduce in viéti'a politica si a adoptá unu asia mare elementu eterogenu, care nu este inca destulu de assimilatu. A trebuitu dara se aretu poteriloru cà natiunei romane, cu totu respectulu ce are pentru dinsele, cu tóta dorintia cea mai sincera de a le avé recunóscerea, i este peste potintia de a poté resolve cestiunea pe bas'a emanciparii, fia generala, fia pe categorii. Prin urmare, amu disu cà singurulu midĭulocu ce are gubernulu spre a esecutá principiulu admissu si adoptatu este de a 'i face aplicarea pe bas'a naturalisarii individuale, primindu, pentru cá se dea o si mai mare garantia despre lealitatea cu care se adopta principiulu din art. 44 de a face o aplicare inmediata a acestui principiu asupra aceloru Israeliti supusi romani cari s'aru gasi assimilati.

Acésta am facutu, d-nii mei, si nimicu mai multu; cà-ci a se fi mai incercatu a face pe poteri se intieléga art. 44 altufelu de cum l'au intielesu, erá inpossibilu si timpu perdutu. Erá in destulu a ne intielege asupra modului de aplicare a acestui articolu.

Din acésta scurta espunere d-vóstra vedeti, d-loru deputati, cà mai nainte de a plecá eu, gubernulu nostru avea dejá formate basele proiectului ce v'a presentatu asta-di.

D. Ionescu a cautatu se insinuedie cà acestu proiectu l'amu fi lucratu dupa instructiunile ce primisemu de afara; si cà, pe urma, amu fi calcatu si acele instructiuni. Se fia disu acésta unu novitiu, unu nou parlamentaru, nu m'asiu fi miratu. Dara me miru cà acésta se dice de unu vechiu parlamentaru, de unu fostu ministru cá d. Ionescu.

D-lui scie cà eu nu poteamu vorbi de càtu conformu cu instructiunile ce aveamu din tiéra, si aceste instructiuni se margineau chiaru in basele proiectului convenitu dejà intre noi. Aceste base se afla tóte trecute in memoriulu meu; ele se afla in actele diplomatice ce am avutu onóre a ve citi trei óre in siedinti'a secreta, acte care intr'o di au se védia lumin'a si din care urmasii nostri, cá si contimporanii, au se védia déca am aperatu drepturile tierei cu poterea si convictiunea unui omu de buna credintia, care are consciinti'a datoriei sale.

Apoi candu d. Ionescu cunósce tóte acestea, cum mai face insinuarile ce ati auditu? Basele proiectului sunt coprinse in memoriu si ele sunt formulate mai inaintea plecarii mele, si totu asia cum le vedeti in proiectulu ce v'amu presentatu.

Asia dara instructiunile, dupa care am lucratu in strainatate, erau date numai din tiéra; cà-ci noi cunoscému dejá vointi'a si potinti'a natiunii, si mergeamu numai se espunu in strainatate aceea ce natiunea potea dá, *limit'a possibilelui.*

Mai trebuiá inca se asicuramu pe poteri, cà cu acésta natiunea nu intielege a violá art. 44, nici a se departá dela respectulu datoritu poteriloru semnatare, ci cauta numai a inpacá interessele legitime ale sale cu cerintiele diplomatice.

Spre a ve probá cele ce afirmu, se imi permiteti a citá inca ceva din memoriu. La pagin'a 16, dicu:

„Prin mesurile ce elu aréta, gubernulu se crede in positiune a resolvá tóte dificultatile situatiunii ce 'i s'a facutu.

„Pentru viitoru aceste dificultati nu voru mai esistá; aplicarea larga, completa, fara reserva, a principiului egalitatii religióse prin *naturalisarea individuala*, nu mai lasa nici o indouiéla intru acésta.

„Pentru trecutu, gubernulu, voindu se dea proba despre bun'a-vointia si lealitatea sa, va propune Camereloru de-a acordá inmediatu si fara stagiu calitatea de cetatieni acelora din Israelitii supusi romani, cari voru fi datu probe de assimilare cu cei-lalti locuitori. Conditiunea sociala, starea de cultura intelectuala, servitiele date, voru fi luate in considerare spre a stabili list'a aceloru Evrei si voru deveni atàtea motive de presumptiune, cà assimilarea este indestulatóre pentru cá *naturalisarea* se se póta pronuntiá fara pericolu"

Si mai la vale, dupa ce constatámu repulsiunile ce au Romanii pentru categorii, adaogámu:

„Cu sistemulu listeloru, nu numai principiulu inscrisu in art. 44 va fi respectatu, dara inca si va primi o aplicare inmediata."

Si pentru cá Europ'a se cunósca mai bine basele proiectului nostru, resumámu ast-felu aceste base, la pag. 19:

„Partile esentiale *ale proiectului gubernului romanu* se potu resumá asia: „Afirmarea in Constitutiune a principiului egalitatii credintieloru din punctulu de vedere civilu si politicu;

„Aplicarea acelui principiu pentru viitoru prin *naturalisarea individuala* si pentru trecutu prin *naturalisarea inmediata,* asupra propunerii gubernului, in favórea aceloru Evrei supusi romani, cari aru potea se fia considerati cá assimilati cu natiunea, a carei viétia politica voru inpartasi."

Vedeti dara, d-loru, cà noi amu fostu fórte corecti, noi amu declaratu Europei, francu si lealu, cà sistemulu emanciparii este inpossibilu, si cà nu potemu merge de càtu cu acela alu naturalisarii. De ce opositiunea voesce se ne faca a vorbi altu-felu de càtu amu vorbitu?

(Va urmá)

— P. S. O telegrama a biroului de corespondentia ne anuntia, cà in 23 l. c. senatulu a primitu proiectulu de revisuire alu camerei cu 56 contra 2 voturi. Acestu votu alu senatului a fostu salutatu cu mare entusiasmu.

Britani'a mare.

Càteva sciri noue, venite din capital'a Britaniei interessédia pe tóta lumea. Generalii englesi au ocupatu in fine tóta cetatea fortificata Cabulu, care este capital'a tierei Afganistanu; soldatii loru inse s'au portatu cá ori-care barbari. 18 óre au predatu averile locuitoriloru, au omorîtu nu numai barbati capabili de a portá arme, ci si betrani nepitinciosi, femei si prunci. Se dice, cà generalii nu erau in stare de a infrená furi'a soldatiloru, cari isi resbuná pentru omorulu ambassadorului anglu si alu soçiloru sei, pàna candu n'au venitu alte regimente spre a-i infrená si desarmá. Asia se dice; lumea inse vrea se scia, cà tóta acea devastatiune selbateca se intemplà cu invoirea pe subt mana a generariloru; cà-ci de acestea s'au mai intemplatu multe in lume. La vederea aceloru atrocitati Jacub Chan, adeca domnitoriulu actualu din Afganistanu, renuntià la tronu, pe care ilu ocupase inainte cu càteva luni dupa mórtea tata-seu, inse din grati'a angliloru; asia astadi afganii sunt dominati si administrati de soldatesc'a britanica, de John Bull (pe romanesce Ioanu Taurulu), precum sunt numiti anglii càtu in gluma, càtu in batjocura, pentru cà poporulu e destulu de brutale si bataiosu cá taurii.

Lumea erá fórte aplecata se créda si pàna acuma, cà in Afganistanu se batu in realitate anglii cu muscalii. Déca s'ar fi mai indouitu cineva despre acestu adeveru, apoi astadi se va fi convinsu chiar' prin graiulu ministrului de esterne alu Britaniei, cà bietii afgani au apucatu intre tauri si ursi. Este adeca usu vechiu in Angli'a, cá la ocasiuni solemne, in façi'a evenimenteloru mari, si cu atàtu mai desu in epoce de alegeri noue in parlamentu, cei mai buni oratori dintre ministrii tienu pe la mese publice càte unu discursu politicu, in care dau sama de activitatea loru, facu professiuni politice, uneori tragu velulu de pe intrige diplomatice, revelandu secrete pàna atunci necunoscute. In 17 Octobre ministrulu de esterne lord Salisbury, mergèndu la renumit'a cetate Manchester, ce are aprópe ½ milionu de locuitori, cu sute de fabrici si cu 318 scóle, acolo densulu tienù la o mésa data in onórea lui, unu toastu sau mai bine o cuventare lunga de interessu europénu. Scopulu ministrului a fostu a reversá lumina preste evenimentele aniloru din urma, a justificá totu mersulu politicei gubernului, inse asia, in càtu se póte dice cà cu acésta elu aruncà pe façia Russiei manusi'a, inculpandu-o de rapacitate si perfidia. Parte mare din cuventulu lordului Salisbury este si pentru natiunea nóstra fórte interessanta si multu instructiva, cà-ci adeca din aceea se cunósce limpede, cà cu tóte promissiunile dulci facute de guberne, ar fi unu naucu cine ar crede in vreo pace durabila, cà-ci din contra, lumea traiesce si acuma numai intr'unu armistitiu, si nu se scie ór'a, candu bai'a de sange va fi érasi la ordinea dilei. Mai este inca si una alta causa de a ne interessá, cà-ci Salisbury dice, cà Romaniei nu i-a prea pasatu de perderea Bassarabiei.*)

Dupace ministrulu combate politic'a opositiunei se demitte la revelatiuni, precum cà: Angli'a ocupa insul'a Cipru in prevedere certa, cà Russi'a este prea decisa a desfiintiá imperiulu turcescu, nu numai in Europ'a, ci si in Asi'a: cà pentru apararea Bassarabiei de muscali nici o alta potere européna nu a voitu a riscá nimicu si cà nici Romaniei nu i-a pasatu tare de ea.

Daca tractatulu dela St. Stefano erá se remana asia cum fusese inchieatu intre Russi'a si Turci'a, pericolele cele mai mari nu se poteau evitá in viitoriu. O Bulgaria mare dela Salonicu si Adrianopole pàna la Varn'a si Burgas semnificá, cà Constantinopole nu se mai póte tienea, tiermii marei negre erau se ajunga in potestatea Russiei, éra prin acésta dómna adeverata a Bulgariei mari ar fi fostu totu Russi'a pàna la marea adriatica.

Trecèndu la Turci'a, ministrulu Salisbury dice, cà n'au dreptate aceia, carii pretindu cá se introduca mai iute reformele, cà-ci acelea ceru bani multi si Turci'a e saracita. Recunósce inse si Salisbury cà in Turci'a mai domina inca fanatismulu si lips'a de energia, care in cele din urma totu au se o ruinedie. Inse ori stà Turci'a ori cade, capulu lucrului este, cá Russi'a cu nici unu pretiu se nu fia suferita a cuceri Constantinopolea, nici a strabate pàna la marea egeica (pàna la Greci'a). Mai de multu Angli'a nu a intrebatu, daca gubernulu unei tieri este bunu séu reu, ci numai déca interessulu Angliei si alu Europei cere, cá unele puncte strategice de inportantia vitala se fia ocupate si aperate in contra unui cuceritoriu violentu. Constitutiunea Poloniei fusese una din cele mai blastemate, si totusi acea tiéra s'a bucuratu 50 de ani de simpathiile Europei, numai din causa cà erá considerata cá o fortarétia contra Russiei. Pre càndu Napoleonu I. ocupase Spani'a (1809), gubernulu acesteia erá celu mai scârnavu, coruptu si depravatu din tóte gubernele, si totusi Angli'a versà milióne de bani si sange fórte multu spre a scóte pe francesi din Spani'a. Gubernele adi sunt, mane nu sunt, si noi (anglii) in politic'a nóstra nu avemu se fimu condusi in casuri cá acestea de simpathii si antipathii.

*) In acestu punctu ministrulu Salisbury se afla in cea mai grósa erére. Red.

In acésta epoca pericolulu celu mai mare erá se fia intinderea Bulgariei dela o mare pàna la alta. Pentru cá se nu se intemple acésta, noi in tractatulu dela Berlin insarcinaramu cu missiunea pe o alta potere, care differe cu totulu de Turci'a, adeca pe Austro-Ungari'a. Daca Turci'a nu mai e in stare se inpedece pe Russi'a in calea ei de cucerire, eu am tóta increderea in Austro-Ungari'a, cà va stá la panda si i se va oppune. Ni s'a inputatu cà daca turcii nu mai potu resiste, de ce nu ajutaramu pe vreo nationalitate homogena cá se formedie unu statu nou si tare. Nu amu ajutatu, dice Salisbury, cà nu amu avutu pe cine, pentru-cà intre Dunare si Adriatica nu esiste nici-o nationalitate compacta, ci numai o amestecatura infricosiata de natiuni in starea prunciei. Ele au dreptu la simpathiile nóstre din diverse cause; cu tóte acestea ele sunt popóra neorganisate, cu totulu neapte de a resistá unei poteri militare precum este Russi'a, care mai bine de 300 de ani inaintédia cucerindu si subjugandu in tóte partile. Asia dara ar fi o nebunia a pretinde, cá natiuni mici se dea peptu cu Russi'a.

Cei ce nu voiti se ve luati dupa teorii, ci dupa fapte complinite, cautati la casulu Romaniei. In Romani'a locuitorii avura celu mai tare temeiu de a voí se inpedece trecerea armatei russesci prin tiér'a loru. Romanii nu au simpathii slave; ei se aflá in posessiunea unei independentie garantate de Europ'a; noi inse scimu cà romanii nu numai n'au inpedecatu trecerea armatei russesci, dara inca in momentele cele mai grele ale resboiului sarira in ajutoriulu Russiei. Eu nu inputu romaniloru acea fapta, pentru-cà debilitatea loru nu le a lasatu alta alegere.

De aci incolo dn. Salisbury defaima coruptiunea si tóte viciile turcesci, admira inse eroismulu loru militaru, si crede cà daca s'ar potea vindecá coruptiunea, turcii totu aru fi celu de antaiu poporu in peninsul'a Balcaniloru spre a resiste Russiei. Daca inse turcii nu voru mai fi in stare de a se oppune, éca aci este Austro-Ungari'a; poterea sa armata ajunse pàna la pólele Balcaniloru. Austro-Ungari'a dupa dn. Salisbury este in sinesi tare, si elu crede cà dela tari'a si independenti'a acestui statu va depinde pacea si stabilitatea in Europ'a; éra daca Russi'a ar atacá pe Austro-Ungari'a, in acestu casu ea nu se va bate singura, ci va fi ajutata si de altii.

In fine ministrulu face alusiune la scirile latite despre federatiunea Austro-Ungariei cu Germani'a; dupa aceea inchiaie cu cestiunea din Afganistanu si cu cea agraria, care in Britani'a mare se póte asemená cu o adeverata gangrena.

Din tóte acelea revelatini ale ministrului anglu invetiamu din nou, cà ura neinpacata domnesce intre Angli'a si Russi'a, si cà agitatiuni de acestea au de scopu a prepará spiritele, totuodata si pungile patriotiloru pentru vre-unu resboiu nou, dóra mai infricosiatu decàtu tóte càte au vediutu generatiunile de acum.

ACADEMI'A ROMANA.

Sessiunea estraordinaria.

Processu-verbalu Nr. 36.

Din ultim'a siedintia dela 3/17 *Iuliu 1879.*

(Urmare.)

D. Chitiu in numele comissiunei speciale, presinta raportulu asupra donatiunei propusa de „Asociatiunea Craiovéna:"

„Comissiunea insarcinata de d-vóstra cu esaminarea cestiunei donatiunei oferite Academiei Romane de *Asociatiunea Craiovéna pentru desvoltarea invetiamentului publicu,* luandu in consideratiune scopulu ce si-a propusu acea Asociatiune, precum si modulu si conditiunile in cari si-a formulatu propunerea, a pronuntiatu in unanimitate urmatórea opiniune, pe care am onórea a o supune aprobarei d-vóstre, in calitate de raportoru:

1. A se acceptá donatiunea prin formule prescrise de lege.

2. A se publicá celu antaiu premiu trienalu pentru a. 1883.

3. A se aduce multiamirea Academiei càtra *Asociatiunea donatóre.*

4. Premiulu va portá denumirea de: *„Premiulu Asociatiunei Craiovene pentru desvoltarea invetiamentului publicu."*

Conclusiunile acestui raportu punendu-se la votu, sunt admisse in unanimitate.

Se citesce statulu de presentia alu membriloru la siedintiele Academiei, si se aproba.

Sectiunea literara, prin secretariului ei, inaintédia raportulu seu asupra premiului *Heliade-Radulescu*, in care se dice:

„Premiulu Heliade-Radulescu de 5,000 lei se va acordá in anulu 1882 celei mai bune dissertatiuni, in care se *va studiá activitatea literara si pedagogica a lui I. Heliade-Radulescu, in raportu cu epoc'a anterióra (finele secolului XVII-lea cu Ienachitia Vacarescu si eruditii din Blasiu) si cu cea posterióra pàna la 1848.*“

Celelalte conditiuni ale acestui concursu voru fi cele stabilite pentru premiulu *Nasturelu-Herescu (B)* in Februarie la 1879 si specificate la cifrele 1, 2, 3, 4, 5 si 6 ale anuntiului acelui concursu. Conditiunea dela cifr'a 3 aflandu-se modificata prin art. . . . . din regulamentu.

Conclusiunile se primescu.

Sectiunea literara, inpreuna cu cea istorica, raportédia si despre propunerea facuta de d. I. I. Heliade-Radulescu de a i se inlesni tiparirea opereloru parintelui seu; raportorulu loru se esprima astfeliu:

„Sectiunea literara unita cu cea istorica, avendu in vedere propunerea d-lui Heliade-Radulescu fiiulu, ce li s'a recomandatu.

„Considerandu cà dupa statute Academi'a nu are missiune de a editioná carti si opere contimporane, cunoscute publicului.

„Considerandu cà nici premii nu póte dá, decàtu in conditiunile prescrise de donatari si de statute.

„Pentru aceste cuvinte, suntemu de parere a se respinge.“

Acésta conclusiune se confirma de adunare.

Presiedintele arata, cà in tóte materiele inscrise in program'a lucrariloru sessiunei, numai raportulu comissiunai insarcinata cu reformarea ortografiei pentru publicatiunile Academiei, nu s'a presentatu inca.

D. Baritiu, presiedinte alu acelei comissiuni, refere verbalu cà comissiunea n'a ajunsu pàna acum la nici unu resultatu definitivu, ivinduse intr'ensa opiniuni fórte diverginti, si de altmintrelea nepotendu tienea o serie continua de siedintie, din caus'a multeloru ocupatiuni publice si private ale membriloru ce o compuneau.

D. presiedinte esprima dorinti'a, cá in siedintiele ordinarie, comissiunea care este compusa in maioritate din membri presenti in capitala, se urmedie a se ocupá cu acésta materia, spre a se pune in mesura de a presentá o lucrare deplina la viitórea sessiune generala.

D. Sionu adaoge, cà totu acea comissiune, inpreuna cu intrég'a societate, ar potea fi insarcinata de a face in decursulu anului óre-care lucrari in sensulu revisuirei dictionariului si a veni in viitórea sessiune generala cu propuneri mai precisate asupra modului cum s'ar potea face mai repede acea revisiune asia multu dorita.

„Ne mai fiindu la ordinea dilei nici o lucrare, presiedintele invita pe secretariulu generale a dá lectura raportului seu asupra lucrariloru din acésta sessiune. Acela suna:

„D-loru, puçinu mai lipsesce spre a se inplini tocmai 12 ani, de candu gubernulu M. S. R. Domnitoriulu nostru Carolu I a provocatu in capital'a Romaniei, prim'a Adunare a *Societatiei literarie Romane,* compusa de unii din barbatii culti ai intregei Romanimi, spre a se ocupá ací, cu totii la olalta, de cultur'a limbei nationale comune.

„Acea adunare a constituitu la 1867, *Societatea Academica Romana,* din care cei mai multi dintre noi amu facutu parte si care in decursulu unei esistentie modeste si adesea ori greu amenintiate, a cautatu se asiedie temeliele unui adeveratu focariu alu culturei pentru Romani. Pàna la ce punctu ea a reusitu, cercandu prin diferitele esperimente terenulu solidu ce i erá necessariu, pentru scopulu ce isi propusese, acésta nu este aci loculu de a o cercetá cu de a meruntulu. Destulu ne va fi a spune, cà silintiele nepregetate ale Societatii Academice, au determinatu transformatiunea fericita, ce ea incérca astadi, astfeliu in càtu Academi'a Romana nu póte nici odata se uite, cà déca ea doresce sporirea ei actuala generóseloru si patrioticeloru dispositiuni luate in favórea ei de càtra poterile legiuitóre si executóre ale tierei, ea pururea trebue se pastredie recunoscintia filiala *Societatiei Academice*, din sînulu careia ea a purcesu.

„Dar' Academi'a Romana proclamata acum *Institutu nationalu,* in legile tierei, a simtitu de indata, cà i se cuvine a-si creá o positiune mai stabila, unu cercu de lucrari mai intinsu, o activitate mai continua.

„Spre a se satisface acestei noue datorintie inpuse Academiei prin situatiunea ei de astadi, si conformu unui votu prevedietoriu alu sessiunei din anulu trecutu, membrii fostei Societati Academice au fostu convocati estimpu in sessiune estraordinaria, mai inainte de timpulu adoptatu pentru intr'unirile ei anuali.

„Indata dupa a nóstra intru'nire la 25 Maiu trecutu s'a manifestatu legitim'a dorintia, inmediatu urmata de fapt'a de a rechiamá printre noi, pe toti acei membrii, cari din cause diferite renuntiasera a mai luá parte la lucrarile societatiei Academice.

„A fostu justa si intielépta acésta mesura, cà-ci ea ne a adusu indata contingentele pretióse ale mai multoru barbati luminati, adeca alu d-loru V. Alesandri, P. S. S. Fpiscopulu Melchisedecu, T. Maiorescu, M. Fontanin; precum si adesiunea d-lui A. Mocioni, remasu de asta data inca departe de noi numai din causa de sanetate.

„Intr'uniti dar', in numeru mai considerabilu decàtu in ori-care din sessiunile precedente, noi amu processu intr'o serie de 36 siedintie, pe de o parte la prepararea, la desbaterea si la votarea noueloru Statute si noului Regulamentu, care au se determine desvoltarea ceruta pentru Academi'a Romana, pe de alta parte la regularea financiara a Societatiei nóstre, precum si a altoru cestiuni accessorie, care s'au presentatu in cursulu sessiunei.

„Statutele nóstre votate definitivu cu $^3/_4$ din toti membrii Academiei, in siedinti'a din 21 Iuniu (3 Iulie) si compusa din 46 articoli, repartiti in trei parti, tractandu despre *organisatiune*, despre *presonalu* si despre *avere,* si apoi *Regulamentulu* votatu la 30 Iuniu (12 Iuliu) in 97 articole, care desvólta si comentédia dispositiunile din Statute, a stabilitu in modu precisu organisatiunea Academiei.

„In trasuri generale voiu aminti aci, cà principalele innovatiuni sunt:

„1. Permanenti'a siedintieloru Academice in cursulu anului (odata pe septemana Vinerea dela 1 pàna la 4 óre p. m.) adaosa si nu substituita sessiunei generale, care de aci inainte se va tienea odata pe anu, dar' la o epoca mai inlesnitóre pentru cei mai multi din membri, adeca cu 25 dile inainte de septeman'a patimiloru.

„2. Initiativ'a celoru trei sectiuni (literaria, istorica si scientifica) ale Academiei, substituita in cele mai multe cestiuni scientifice, celei a intregului corpu, fàra cá prin acésta se fia distrusa unitatea Academiei.

„3. Determinarea numerului de 12 membri in sectiuni, ceea ce face unu totalu de 36 membrii pentru intregulu corpu.

„4. Incredintiarea sarcineloru de secretari ai sectiuniloru si acelea ale secretariului generalu alu Academiei, unoru membri alesi de sectiuni si de corpulu Academicu pe càte 7 ani, pentru cá se se póta stabili o continuitate rationala in tóte lucrarile ei.

5. Repartirea fonduriloru, dobandite pàna astadi de Academia, in specii si categorii, corespundietóre pe deplinu cu destinatiunile acestoru fonduri.

„Tóte aceste reforme isi avea sorgintile loru in neajunsurile observate, in cursu de 12 ani, ale aplicarei vechiloru nóstre statute si regulamente.

„Se speramu cà ele voru aduce resultatele asteptate. Negresitu cà din parte-ne cu totii ne vomu sili a le realisá. Unic'a pedeca la deplin'a desvoltare a activitatiei Academiei romane, va fi póte inca marginirea midilóceloru financiare de care ea dispune, si care din nenorocire sunt inca in mare disproportiune cu dorintiele si aspiratiunile nóstre, precum si cu resultatele ce publiculu astépta dela noi. Candu inse despre acésta se va fi convinsu pe de plinu publiculu, atunci potemu sperá cà in sînulu Academiei, considerata cá adeveratulu focariu modernu alu luminiloru nationale, voru incurge totu asia de generóse si de abundante donatiuni, cá cele cu carii stramosii nostrii inzestrau odinióra monastirile, privite pe atunci cá unicele sanctuare ale luminii si ale patriotismului.

„Academiei ii apartîne de acum inainte grij'a de a-si atrage prin lucrarile sale acea nemarginita incredere a natiunei, care singura va legitimá pe deplinu in ânimele tuturoru romaniloru, titlulu inpunetoriu de *Institutu Nationalu* ce ea pórta de acum inainte in legiuirile tierei.

„Noi toti, d-loru, amu lucratu in sessiunea de estimpu, preocupati de uniculu cugetu de a ne inlesni càtu mai bine pentru viitoriu atingerea acestui scopu inaltu.

„Totu pentru aceea, indata dupa stabilirea noueloru nóstre dispositiuni regulamentare si spre a ne conformá totu-odata cu ele, amu crediulu indispensabilu a chiamá la puçinele locuri vacante printre noi, barbatii pe care faptele ii au aretatu cá sunt petrunsi de inportanti'a datorieloru Academiei in sînulu natiunei romane, si specialisti invetiati, cari au lucratu pàna acum afara de Academia in diferitele ramuri ale sciintieloru esacte sau naturale si cari, in Academia voru gasi si mai multu indemnu a lucrá in acelasiu sensu.

„Astfeliu s'au alesu, in uniculu locu vacantu din sectiunea literaria, d. G. Chitiu, éra pentru conpletarea sectiunei scientifice, d. Em. Bacaloglu, d. Dim. Branza si Dr. Felix, professoru la universitatea din Bucuresci, Petru Poni, din facultatea de sciintie dela Jasi, N. Teclu, professoru de chemia in Vien'a si Paulu Vasici, meritosulu decanu de versta alu mediciloru romani de dincolo de Carpati.

„Timpulu abia ne a permissu de a cautá si mai departe asociati *onorari si corespondenti* ai corpului nostru, totusi, in puçinele momente remase libere de alte urgente ocupatiuni, simtiemintele nóstre de distinctiune s'au raportatu asupra d-loru Th. Mommsen si Emilie Picot, dintre straini, asupra d-loru C. Bosianu si Gr. Gradisténu, dintre pamenteni, pentru cá se ii denumimu membri onorari; éra cá membrii corespondenti asupra d-loru Dr. Jarnik, Jos. Vulcanu si Spiru Haretu.

(Va urmá.)

Sciri diverse.

— (Ferestri mici inchise, ruin'a sanetatiei, scurtarea vietiei. Aerulu inputîtu omóra). Primiramu dela unu preotu venerabile urmatóri'a invetiatura:

On. Red. dela „Observ.“ se binevoiésca a publicá acestu comunicatu de interessu sanitariu! Trist'a experientia convinge càtu de multi ómeni de omenia romani se inneca in casele loru din caus'a ferestriloru mici si care nu se potu deschide in laturi, cá se se innoiésca aerulu din casa atàtu de coruptu. Si apoi: Óre nu aerulu este prim'a conditiune a vietiei nostre? Am sperantia cà omenii cu sufletu voru reflectá la acésta inpregiurare trista, in càtu si pàna candu oficiele edili isi voru executá planurile sale de edificare (ceea ce merge anevoia din mai multe cause), pastorii sufletesci si inteligenti'a comunala, cari au mai dese atingeri cu poporulu, voru strabate la mintea acestuia, cá de aci inainte se nu'si procure atari ferestrii ce nu se potu deschide la tóte ocasiunile de trebuintia, si cari totu inchise standu, grabescu bólele, epidemiele stingèndu viéti'a la mii si mii de ómeni! Unu preotu rom.

La acestea ne permitemu si noi se adaogemu càteva cuvinte, pre càtu érta acésta strimtóre de spatiu.

Constructiunea locuintieloru omenesci preste totu cere unu mare studiu; éra locuintiele satesci in parte mare a Europei si cu atàtu mai virtosu in tierile corónei ungaresci, in Romani'a, in Russi'a si in Turci'a, destépta mila, inse totudeauna insocita si de o drépta mania. Dara dupace reflectamu si esaminamu adeveratele cause ale orbiei si stupiditatiei omenesci, adeca causele barbariei, remane numai mil'a si dispare mani'a. Incependu dela selbaticii tîgani laieti carii amblá tóta viétia loru in pielea góla, éra érn'a siedea in paduri si codrii neapropiati, unde se invelia in cenusi'a ce esia din focurile cumplite facute din arbori intregi, ajungemu la tîganii corturari, de cari totu mai avemu, de aci la trogloditi sau cum le dicu in tierile nóstre colibari, hurubari, ori locuitori in bordeie, adeca scorbure sapate in pamentu, coperite totu cu pamentu pusu pe gradele; dela acestia venimu la cei ce'si facu asia numite case sau cascióre ce sémena mai multu cu stânele pastoriloru de oi, numai càtu sunt lipite cu lutu, dara ómenii locuescu in ele cu vitele la unu locu si fumulu ese pe usia, din care causa locuitorii ambla in casa totu plecati, cá se nu orbésca de fumu, (Galiti'a, Poloni'a etc.); de aci trecemu la cei cu case de gradele sau si de bârne, atàtu de scunde in lumin'a loru, in càtu persónele de statura mai inalta dau cu capulu in grinda, ferestrii mici si batute cu cuie, cá se nu le póta deschide, usi'a casei atàtu de mica, in càtu si omulu de statura midiulócia intrandu trebue se se plece tare, cá se nu'si sparga capulu, cadisiór'a cu curechiu muratu totu acilea, cloc'a cu puisiori, purcelasi, uneori vitiei fatati de curendu, totu in casa cu ómenii, éra acestia inbulditi intre acei patru pareti càte 6 pàna in 12 persóne. Unu mare norocu pe unde mai sunt inca totu cuptóre de cele vechi, numite si camine, sau pe slavonesce camnitie, largi la gura, cu hornu (urloiu) totu largu, ce ese numai in podu, cà-ci facêndu-se in acelea focu, se produce in ele unu mare curentu de aeru, ajutatu de usi'a ce se inchide fórte reu, cà-ci este din càte trei scandurele abia inchieiete. In acestu casu inse vai de caseni, daca pe geruri mari se astupa hornulu cá se nu ésa caldur'a, cà-ci atunci ii „trasnesce“; adeca gazulu carbonicu desvoltatu din carbuni ii inneca in somnu. Mergemu inse si pe la orasie si cetati, prin stradele strimte, pintre canale puturóse, intramu prin asia numite suterane, inse tînendu-ne de nasu. Se deschidemu apoi usile pe la cojocari, argasitori (dubelari, numiti tabaci in Romani'a), sapunari, carnatiari etc., prin cârciumele ordinarie, pe unde te taia duhórea desvoltata din vinarsulu celu puturosu si din fumulu de pipe (lulele) cu tabacu tîganescu, sau de sugari innecatórie de càte 1 cr. Tacemu de gramedile gunóieloru putrede, cum si de mortatiuni si hoituri aruncate in strade si alaturea drumului.

Acésta este higien'a in tierile nóstre. Prin locuintie de acestea sunt condamnati se intre mai virtosu preotii de ritulu orientale, éra de candu avemu si noi medici, si acestia. Amu cunoscutu ómeni tineri, prea aplecati a se face preoti, dara multimea locuintieloru inputite, in care sciá bine cà ar fi trebuitu se intre fórte desu, la bolnavi, la morti si cu alte ocasiuni, i-au abatutu dela vocatiunea ce'si alesera.

Éta unu campu largu de operatiune pentru doue generatiuni inainte; cà-ci éta totu aci causele mai multoru bóle din cele mai periculóse si alu infricosiatei mortalitati. Éta pentru ce d. e, in Ungari'a din pruncii dela 1—5 ani moru preste 50 procente. Asia este si in Romani'a.

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vien'a, 23 Octobre

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.60 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.36 „
Imperialu rusescu	„	9.35 „
Moneta germana de 100 marce	„	57.90 „
Sovereigns englesi	„	12.— „
Lira turcésca	„	10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	—.— „

Inprumuturi ipotecari cu anuitati

acórda institutulu subsemnatu proprietariloru de inmobilie in cetati si sate sub conditiuni avantagióse astfelu, cà prin plat'a la semestru a unei sume totudeauna egali, in care sunt socotite si capitalu si interesse, intr'unu numeru determinatu de ani se stênge intrég'a datoria. Aceste imprumuturi se dau

a) pe **10 ani** fiindu a se respunde in anuitate semestrali de **fl. 7.36 cr.** dela **fl. 100** v. a.;

b) pe **15 ani** cu anuitati semestrali de **fl. 5.78 cr.** dela **fl. 100** v. a.;

c) pe **20 ani** cu anuitati semestrali de **fl. 5.05 cr.** dela **fl. 100** v. a.

Sub aceleasi conditiuni institutulu rescumpara pretensiuni ipotecari.

Informatiuni mai de aprópe, cum si formularie de cereri se dau la cererc verbala ori in scrisu, gratuitu in Biroulu institutului (Strad'a Bayer Nr. 1) cum si pe la toti agentii nostrii din afara.

Sibiiu, 21 Octobre 1879.

„Albin'a“

103 1—3 Institutu de creditu si de economie.

Editoru si redactoru responsabilu **G. Baritiu** in Sibiiu.

Tipariulu lui **W. Krafft** in Sibiiu.